
MONOGRAFIE PRAWNICZE

E-HAZARD
STUDIUM
Z KOMPARATYSTYKI
PRAWNICZEJ

MARIA MAGDALENA LEWANDOWICZ

Wydawnictwo C. H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

MARIA MAGDALENA LEWANDOWICZ • E-HAZARD
STUDIUM Z KOMPARATYSTYKI PRAWNICZEJ

Polecamy nasze publikacje:

Przemysław Feliga

**STANOWISKO PRAWNE SYNDYKA W PROCESIE
DOTYCZĄCYM MASY UPADŁOŚCI**

Jarosław Zagrodnik

**MODEL INTERAKCJI POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO
ORAZ POSTĘPOWANIA GŁÓWNEGO W PROCESIE KARNYM**

Krzysztof Kozłowski

**PRAWO ŁASKI PREZYDENTA RP. HISTORIA. REGULACJA.
PRAKTYKA**

Paweł Daniluk

PRZESTĘPSTWA PODOBNE W POLSKIM PRAWIE KARNYM

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

E-HAZARD
STUDIUM
Z KOMPARATYSTYKI
PRAWNICZEJ

MARIA MAGDALENA LEWANDOWICZ

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2013

Wydawca: Natalia Adamczyk

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2013**

Wydawnictwo C. H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C. H. Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-5100-1

ISBN e-book 978-83-255-5101-8

Krystynie Sieradzkiej poświęcam

Spis treści

Przedmowa	IX
Wykaz skrótów	XI
Wykaz literatury	XV
Wstęp	XXXIII
Rozdział I. Tło normatywne	1
§ 1. Usługi hazardowe w handlu międzynarodowym.....	1
I. Problem wyboru prawa właściwego.....	1
II. <i>Lex mercatoria</i> w Światowej Organizacji Handlu.....	10
1. Klauzula Największego Uprzywilejowania.....	11
2. Klauzula Narodowa.....	14
3. Dostęp do rynku.....	16
III. Przepływ usług na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej	17
IV. Usługi w Europejskim Obszarze Gospodarczym.....	29
Rozdział II. Problemy międzynarodowego przepływu usług hazardowych	37
§ 1. Prawo międzynarodowe a prawo ponadnarodowe (UE i EOG)	37
§ 2. Prawo międzynarodowe a prawo krajowe	50
§ 3. Prawo ponadnarodowe a prawo krajowe	64
I. Prawo UE a prawo krajowe.....	64
II. Prawo EOG a prawo krajowe	74
Rozdział III. Ustawodawstwo hazardowe w kulturze Zachodu	83
§ 1. Ustawodawstwo hazardowe państw systemu <i>common law</i>	83
I. Ustawodawstwo Stanów Zjednoczonych	83
II. Ustawodawstwo Antigui i Barbudy	90
III. Ustawodawstwo Wielkiej Brytanii.....	93
§ 2. Ustawodawstwo hazardowe państw kultury prawa stanowionego	96
I. Ustawodawstwo Niemiec.....	96
II. Ustawodawstwo Austrii.....	99
III. Ustawodawstwo Francji.....	103
Rozdział IV. Polskie ustawodawstwo hazardowe	107
§ 1. Ustawodawstwo hazardowe w dobie przemian	107

I. Ustawa o grach i zakładach wzajemnych z 29.7.1992 r. w świetle norm unijnych.....	107
II. Problemy stosowania ustawy o grach i zakładach wzajemnych w praktyce orzeczniczej sądów polskich.....	114
III. Ustawa o grach i zakładach wzajemnych w praktyce gospodarczej	116
IV. Na drodze do uchwalenia ustawy o grach hazardowych	118
§ 2. Ustawa z 19.11.2009 r. o grach hazardowych	126
I. Analiza zgodności z Konstytucją	126
II. Analiza zgodności z prawem unijnym	151
1. Obowiązek posiadania siedziby na terytorium RP i obowiązek prowadzenia działalności w określonej formie	151
2. Promocja usług hazardowych	154
3. Zakłady wzajemne w Internecie	159
Wnioski	165
Poker w prawie	175
Indeks rzeczowy	197

Przedmowa

Inspiracją do napisania niniejszej książki była moja fascynacja ogromem i tempem zmian, jakie zachodzą na rynku usług hazardowych. Najbardziej zaskakujący był przy tym dla mnie fakt, że nawet jako laikowi, niegraczowi udało mi się zaobserwować, że rynek gier i zakładów stał się rynkiem multikulturowym i multipaństwowym. Przyczyną tego było niewątpliwie upowszechnienie się zjawiska cyfryzacji. Zmiany społeczno-gospodarcze, a co za tym idzie, także prawne, następują w coraz szybszym tempie, zmuszając przedsiębiorców, praktyków prawa, naukowców i ustawodawców do stawiania czoła nieraz niezwykle skomplikowanym wyzwaniom. Dynamicznie rozwijający się e-hazard jest obecnie swego rodzaju zagadką normatywną, której rozwiązanie musi odpowiadać przedstawicielom wszystkich typów¹ ustawodawstw krajowych należących do kręgu okcydentalnej kultury prawnej. Wymóg ten jest stawiany przez przedsiębiorców i konsumentów, którzy codziennie nawiązują międzynarodowe stosunki obligacyjne, których przedmiotem są internetowe gry i zakłady wzajemne.

Problemy regulacyjne na międzynarodowym rynku e-hazardu są wielopłaszczyznowe. Skupiają się one wokół ścierania się interesów grup zainteresowanych uregulowaniem rynku usług hazardowych: ustawodawców wobec przedsiębiorców, poszczególnych ustawodawców krajowych, ustawodawców krajowych wobec organów regulacyjnych organizacji ponadnarodowych, jaką jest np. Unia Europejska. Współistnienie wielu ustawodawstw regulujących te same kwestie w częstokroć odmienny sposób, jak i brak spójności pomiędzy nimi, rodzi dalsze konsekwencje. Międzynarodowy przepływ usług hazardowych budzi wątpliwości natury kolizyjnoprawnej, tj. które prawo należy stosować i czy w danym wypadku istnieje możliwość egzekucji jego postanowień. Jako rozwiązanie wszystkich powyższych kwestii proponowano przyjęcie zunifikowanych norm dla wszystkich krajowych porządków prawnych. Jednak ścisły związek regulacji dotyczących rynku usług hazardowych z tradycją i kulturą narodową ponownie oddalił perspektywę harmonizacji.

Wieloaspektowość problemu regulacji rynku usług hazardowych wymusiła dokonanie selekcji materiału badawczego. W książce nie poświęcam uwagi problemom prawa podatkowego, karnego, jak i cywilnego. Transgraniczny charakter rynku internetowych gier i zakładów wzajemnych w zasadzie wymusił przeprowadzenie rozważań z punktu widzenia prawa gospodarczego, europejskiego i międzynarodowego. Szczególnie dużo uwagi starałam się poświęcić orzecznictwu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który jest od lat główną siłą kształtującą ustrój normatywny rynku usług *e-gaming*. Analiza orzecznictwa obejmuje przy tym „kamienie milowe” wyroków Trybunału, które najwyraźniej

---

¹ Ustawodawstwa dopuszczające wolność działalności gospodarczej na rynku gier i zakładów wzajemnych, ustawodawstwa przewidujące częściowy monopol, ustawodawstwa zezwalające na oferowanie gier i zakładów wyłącznie w ramach monopolu państwowego.

wyznaczają obszar *droit commune de l'hasard*. Oprócz orzecznictwa TS UE książka obfituje w orzecznictwo sądów krajowych, w tym orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej, jak i w analizie ustawodawstw krajowych, norm ponadnarodowych i międzynarodowych. Starałam się dokonać selekcji przepisów prawnych, które nadają podstawowy kształt rynkowi usług hazardowych. Zastosowanie metody prawnoporównawczej przy prowadzeniu rozważań służyło odnalezieniu kompromisu godzącego wszystkie ustawodawstwa krajowe. Stworzenie bowiem uniwersalnego standardu normatywnego dla rynku usług hazardowych przyczyni się do znaczącego wzrostu bezpieczeństwa konsumentów, jak i poczucia pewności prawnej dla przedsiębiorców.

Mam nadzieję, że niniejsza książka, uzupełniając braki publikacji naukowych z tej dziedziny, da asumpt do dalszych wzmoczonych dyskusji nad kondycją rynku usług hazardowych. Kieruję ją w szczególności do praktyków prawa, ustawodawców, przedsiębiorców, jak i do konsumentów, którzy w codziennym życiu borykają się z problemami poruszanymi na kartach niniejszej publikacji. Liczę, że choć w części udało mi się ich wspomóc w poszukiwaniu właściwych rozwiązań.

Pragnę przy tym złożyć wyrazy głębokiej wdzięczności i szacunku Panu profesorowi zw. dr. hab. *Zdzisławowi Brodeckiemu*, który otworzył przede mną świat nauki i wspierał mnie przez cztery lata wytężonej pracy nad doktoratem, którego owocem jest niniejsza publikacja. Bardzo dziękuję także szanownym recenzentom Pani prof. dr hab. *Marii Królikowskiej-Olczak* i Panu prof. dr. hab. *Andrzejowi Powalowskiemu*, których niezwykle cenne uwagi pomogły nadać ostateczny kształt moim rozważaniom. Dziękuję także Panu prof. *Andrzejowi Szmytowi* za udzielone konsultacje, dzięki którym udało mi się wzbogacić treść publikacji. Przede wszystkim zaś chciałabym podziękować mojemu kochanemu mężowi *Lukaszowi* i Rodzicom, bez których nieustającego wsparcia i pomocy moje marzenia pozostałyby niezrealizowane.

Warszawa, kwiecień 2013 r.

Maria Lewandowicz

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

ABGB	<i>Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch</i> z 1811 r. (austriacki kodeks cywilny)
GATS	<i>General Agreement on Trade in Services</i> 1.1.1995 r. (Układ Ogólny w Sprawie Handlu Usługami)
GATT	<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i> (Układ Ogólny w sprawie Taryf Celnych i Handlu)
GG	<i>Grundgesetz</i> z 23.5.1945, BGBl. s. 1 (niemiecka ustawa zasadnicza)
GryHazardU	ustawa z 19.11.2009 r. o grach hazardowych, Dz.U. Nr 201 poz. 1540 ze zm.
GryZakłU	ustawa z 29.7.1992 r. o grach i zakładach wzajemnych, t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 4, poz. 27 ze zm.
GSpG	<i>Glücksspielgesetz</i> , BGBl. Nr.620/1989 (austriacka ustawa o grach hazardowych)
IGBA	<i>Illegal Gambling Business Act</i> z 1970 r., 18 U.S.C. § 1955
IGIWR	<i>Interactive Gaming and Interactive Wagering Regulations</i> z 30.3.2007 r.
IGRA	<i>Indian Gaming Regulatory Act</i> z 1998 r., 25 U.S.C. § 2701
KKS	Kodeks karny skarbowy z 10.9.1999 r., Dz.U. z 1999 r. Nr 83 poz. 930 ze zm.
RTVU	Ustawa z 29.12.1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz.U. z 1993 r. Nr 7 poz. 34 ze zm.
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.Urz. C115 z 9.5.2008 r.
TUE	Traktat o Unii Europejskiej, Dz.Urz. C115 z 9.5.2008 r.
TWE	Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z 25.3.1957 r., Dz.Urz. C Nr 340 z 10.11.1997 r.
U. S. C.	<i>United States Code</i>
UIGEA	<i>Unlawful Internet Gambling Enforcement Act</i> z 2006 r., 31 USC 5361-5366
URAA	<i>Uruguay Round Agreement Act</i> , 19 U.S.C.

2. Czasopisma

Duke L. & Tech. Rev.	Duke Law & Technology Review
elr	European Law Reporter
EPS	Europejski Przegląd Sądowy
GLR	Gaming Law Review
GLRE	Gaming Law Review and Economics
GP	Gazeta Prawna
GSP	Gdańskie Studia Prawnicze
JWT	Journal of World Trade
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
PS	Przegląd Sądowy
Rich. J.L. & Tech	Richmond Journal of Law & Technology
Wm. & Mary L. Rev.	William and Mary Law Review
WS	Wydawnictwo Sejmowe
ZfWG	Zeitschrift für Wett- und Glücksspielrecht

3. Organy orzekające

BVerfG	Bundesverfassungsgericht
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
TS UE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

4. Inne skróty

ARJEL	<i>L'Autorité de régulation des jeux en ligne</i>
BGBI	<i>Bundesgesetzblatt</i>
CONI	<i>Comitato Olimpico Nazionale Italiano</i>
CPC	Central Product Classification
CPCProv	<i>Provisional Central Product Classification</i>
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
EFTA	<i>European Free Trade Area</i> (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu)
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
KN	Klauzula Narodowa
KNU	Klauzula Największego Uprzywilejowania
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
OHI	Operator Hazardu Internetowego

Wykaz skrótów

OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
OTK ZU	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Zbiór Urzędowy
por.	porównaj
s.	strona
t.j.	tekst jednolity
UE	Unia Europejska
UKE	Urząd Komunikacji Elektronicznej
UKIE	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
UNIRE	<i>Unione Nazionale Incremento Razze Equine</i>
US	<i>United States</i>
WTO	<i>World Trade Organization</i> (Światowa Organizacja Handlu)
WWW	World Wide Web
ze zm.	ze zmianami
Zb.Orz.	Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej
§	paragraf

Wykaz literatury

Książki

- Andenas M., Roth W.-H.*, Services and Free Movement in EU Law, Oxford 2004
- Arup Ch.*, The new World Trade Organizations Agreements: Globalizing Law Through Services and Intellectual Property, Cambridge 2001
- Banaszak B.*, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2009
- Banaszak B., Preisner A.*, Prawo Konstytucyjne. Wprowadzenie, wyd. III zmienione, Wrocław 1996
- Barcz J.*, Przewodnik po Traktacie z Lizbony, Traktaty stanowiące Unię Europejską. Stan obecny oraz teksty skonsolidowane w brzmieniu Traktatu z Lizbony, Warszawa 2008
- Barcz J.*, Światowa Organizacja Handlu a Unia Europejska – relacje instytucji praw, [w:] Prawo Światowej Organizacji Handlu a Unia Europejska, pod red. A. Nowaka-Fara, Warszawa 2008
- Belohlavek A.*, Rozporządzenie Rzym I Konwencja Rzymska Komentarz, t. I, Warszawa 2011
- Bernard C.*, The Substantive Law of the EU – The Four Freedoms, New York 2007
- Bohdan Ł.*, Usługi prawnicze w Unii Europejskiej, Kraków 2000
- Breuss F., Griller S., Vranes E.*, The banana dispute: an Economic and Legal Analysis, Wiedeń 2003
- Brodecki Z.*, Europa przedsiębiorców, Warszawa 2011
- Brodecki Z.*, Europa sędziów, Warszawa 2007
- Brodecki Z.*, Idee – wartości (duch Traktatu) i sztuka rządzenia, [w:] Europa Sędziów, pod red. Z. Brodeckiego, Warszawa 2007
- Brodecki Z.*, Prawo integracji w Europie, Warszawa 2006
- Brodecki Z., Konopacka M., Brodecka-Chamera A.*, Komparatystyka kultur prawnych, Warszawa 2010
- Brodecki Z., Majkowska-Szulc S., Pyc D.*, Prymat (traktaty i akty instytucji UE, umowy międzynarodowe), [w:] Europa sędziów, pod red. Z. Brodeckiego, Warszawa 2007
- Cabot A.*, Internet Gambling Report, wyd. 4, Trace Publications, Las Vegas 2001
- Chmaj M.*, Równość wobec prawa i zakaz dyskryminacji, [w:] M. Chmaj, L. Leszczyński, W. Skrzydło, J. Z. Sobczak, A. Wróbel, Konstytucyjne wolności i prawa w Polsce, Zasady ogólne, t. I, Kraków 2002
- Chmaj M., Leszczyński L., Skrzydło W., Sobczak J. Z., Wróbel A.*, Konstytucyjne wolności i prawa w Polsce, Zasady ogólne, t. I, Kraków 2002
- Cieśliński A.*, Umowy o stowarzyszeniu z państwami europejskimi. Instrument stosunków zewnętrznych Wspólnot Europejskich, [w:] Wspólnoty Europejskie – wybrane problemy, cz. I, pod red. J. Kolasy, Wrocław 1994

- Craig P., De Burca G.*, EU Law – Text, Cases and Materials, New York 2011
- Czura M.*, Rozdział I Rzeczpospolita, art. 20, [w:] Konstytucje III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów, pod red. *M. Zubika*, Warszawa 2008
- Delta G. B., Matsuura J. H.*, Law of the Internet, New York 2008
- Domańska A.*, Zasada demokratycznego państwa prawnego, [w:] Polskie prawo konstytucyjne, pod red. *D. Góreckiego*, Warszawa 2007
- Drelich-Skulska B.*, Instytucje regulujące i wspierające handel zagraniczny, [w:] Handel zagraniczny. Organizacja i technika, pod. red. *J. Rymarczyka*, Warszawa 2002
- Dworkin R.*, Biorąc prawa poważnie, Warszawa 1998
- Erlacher P.*, Glücksspielgesetz – Kommentar, Verlag Österreich GmbH, Wien 1997
- Foster N.*, Foster on EU Law, Oxford 2009
- Garlicki L.* (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. V, Warszawa 2007
- Garlicki L.*, Polskie prawo konstytucyjne – zarys wykładu, wyd. 10, Warszawa 2006
- Garlicki L., Szmyt A.*, Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje, Warszawa 2003
- Gołaczyński J.*, Kolizyjne aspekty zobowiązań elektronicznych. Materiały z konferencji, Warszawa 2008
- Gołaczyński J.*, Umowy elektroniczne w obrocie gospodarczym, Warszawa 2005
- Górecki D.*, Polskie prawo konstytucyjne, Warszawa 2007
- Griller S.*, Enforcement and Implementation of WTO Law in the European Union, [w:] The banana dispute: an Economic and Legal Analysis, pod red. *F. Breuss, S. Griller, E. Vranes*, Wiedeń 2003
- Hartley T. C.*, European Union Law in a Global Context – Text, Cases, Materials, London 2004
- Hartley T. C.*, The foundations of European Community Law, Sixth Edition, New York 2007
- Hillier T.*, Sourcebook on public international law, London 1998
- Hobe S.*, Europarecht, Koeln 2004
- Holoubek M., Potacs M.*, Handbuch des öffentlichen Wirtschaftsrecht, Wien 2002
- Hörnle J., Zammit B.*, Cross-border Online Gambling Law and Policy, Cheltenham 2010
- Jackowski M.*, Ochrona praw nabytych w polskim systemie konstytucyjnym, Warszawa 2008
- Jeliński B. J.*, Polityka współpracy gospodarczej z zagranicą, Gdańsk 2009
- Jurkowska-Zeidler A.*, Bezpieczeństwo rynku finansowego w świetle prawa Unii Europejskiej, Warszawa 2008
- Kaczorowska A.*, European Union Law, New York 2009
- Kaleta K., Wiącek M.*, Rozdział II. Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela, [w:] Konstytucja III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów, pod red. *M. Zubika*, Warszawa 2008
- Kałduński M. M.*, Klauzula Największego Uprzywilejowania, Toruń 2006
- Karwala, D.* Dostępność przekazów internetowych jako podstawa jurysdykcji krajowej, [w:] Kolizyjne aspekty zobowiązań elektronicznych. Materiały z konferencji, pod red. *J. Gołaczyńskiego*, Warszawa 2008

- Klecha K.*, Wolność działalności gospodarczej w Konstytucji RP, Warszawa 2009
- Kolasa J.*, Wspólnoty Europejskie – wybrane problemy, cz. I, Wrocław 1994
- Koncewicz T. T.*, Zasada jurysdykcji powierzonej Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich. Dynamiczna koncepcja wspólnotowego wymiaru sprawiedliwości, Warszawa 2006
- Konopka J.*, Unia Europejska jako współczesny aktor stosunków międzynarodowych, Toruń 2009
- Kosikowski C.*, Koncesje i zezwolenia na działalność gospodarczą, Warszawa 2002
- Kosikowski C.*, Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Komentarz, Warszawa 2009
- Kotowski W., Kurzępa B.*, Kodeks karny skarbowy. Komentarz, Warszawa 2000
- Kowalski J.*, Państwo prawa. Demokratyczne państwo prawne. Antologia, Warszawa 2008
- Lewandowicz M.*, Gry losowe, [w:] Europa Przedsiębiorców, pod red. Z. Brodeckiego, Warszawa 2011
- Little A., Fijnaut C.*, The Regulation of Gambling – European and National Perspectives, Leiden 2007
- Małajny R. R.*, Reguła równości wobec prawa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, [w:] Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje, pod red. L. Garlickiego i A. Szmyta, Warszawa 2003
- Matsuhita M., Schoenbaum Th. J., Mavroidis P. C.*, The World Trade Organization: Law, Practice, and Policy, New York 2003
- Michalski B.*, Polityka konkurencji na forum WTO, [w:] 10 lat Światowej Organizacji Handlu, pod red. J. Rymarczyka i M. Wróblewskiego, Wrocław 2005
- Mikołajewicz J., Smolak M.*, Zasada demokratycznego państwa prawnego w aksjologii Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, [w:] Państwo prawa. Demokratyczne państwo prawne. Antologia, pod red. J. Kowalskiego, Warszawa 2008
- Mucha-Leszko B.*, Polityka Handlowa Unii Europejskiej, Rzeszów 1999
- Nowak-Far A.*, Prawo Światowej Organizacji Handlu a Unia Europejska, Warszawa 2008
- Nyka M.*, Handel światowy w zintegrowanym porządku prawnym, Poznań 2010
- Örücü E.*, Methodology of comparative law, [w:] Elgar Encyclopedia of Comparative Law, pod red. J. M. Smits, Edward Elgar Publishing Limited, Cornwall 2006
- Pietraś Z. J.*, Prawo wspólnotowe i integracja europejska, Lublin 2006
- Podrecki P., Okoń Z., Litwiński P., Świerczyński M., Targosz T., Smycz M., Kasprzycki D.*, Prawo Internetu, Warszawa 2007
- Popiołek W.*, Prawo właściwe dla umownych zobowiązań elektronicznych w konwencji rzymskiej i projekcie rozporządzenia Rzym I, [w:] Kolizyjne aspekty zobowiązań elektronicznych. Materiały z konferencji, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2008
- Powałowski A.*, Monopole i ograniczenia działalności przedsiębiorców zajmujących pozycję dominującą, [w:] A. Powalowski, S. Koroluk, L. Mering, Prawo ochrony konkurencji, Warszawa 2004
- Powałowski A.*, Publicznoprawny status osoby fizycznej wykonującej działalność gospodarczą w Polsce, Gdańsk 2008
- Powałowski A., Koroluk S.*, Prawo ochrony konsumentów, Warszawa 2002
- Powałowski A., Koroluk S., Mering L.*, Prawo ochrony konkurencji, Warszawa 2004

- Radwański Z.*, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2007
- Rewizorski M.*, Członkostwo, przesłanki polityki oraz cele Unii Europejskiej wobec WTO, [w:] Unia Europejska jako współczesny aktor stosunków międzynarodowych, pod red. *J. Konopka*, Toruń 2009
- Rose I. N., M. D. Owens Jr.*, Internet Gaming Law, New York 2009
- Roth W.-H.*, The European Court of Justice's Case Law on Freedom to Provide Services: is Keck Relevant?, [w:] Services and Free Movement in EU Law, pod red. *M. Andenas i W.-H. Roth*, Oxford 2004
- Rymarczyk J.*, Handel zagraniczny. Organizacja i technika, Warszawa 2002
- Rymarczyk J.*, Światowa Organizacja Handlu – geneza, cele, struktura, [w:] 10 lat Światowej Organizacji Handlu. Międzynarodowe stosunki gospodarcze, aktualne problemy, pod red. *J. Rymarczyka i M. Wróblewskiego*, Wrocław 2005
- Rymarczyk J., Wróblewski M.*, 10 lat Światowej Organizacji Handlu. Międzynarodowe stosunki gospodarcze, aktualne problemy, Wrocław 2005
- Schaffer R., Agusti F., Earle B.*, International Business Law and its Environment, wyd. 7, Kentucky 2009
- Scheuring K.*, Ochrona praw jednostek w postępowaniach przed sądami wspólnotowymi, Warszawa 2007
- Schwartz D. G.*, Cutting the wire: Gaming prohibition and the Internet, Nevada 2005
- Scott M. D.*, Scott on Information Technology Law, New York 2009
- Smit H., Herzog P. E.*, The Law of the European Economic Community – A Commentary on the EEC Treaty, Vol 2, New York 1991
- Smith G. J. H.*, Internet Law and Regulation, wyd. 4, London 2007
- Sokolewicz W.*, „Rzeczpospolita” art. 1, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. V, pod red. *L. Garlickiego*, Warszawa 2007
- Sokolewicz W.*, „Rzeczpospolita” art. 2, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, t. V, pod red. *L. Garlickiego*, Warszawa 2007
- Sozański J.*, Porozumienia międzynarodowe Wspólnot i Unii Europejskiej w świetle norm *acquis communautaire* oraz Konstytucji dla Europy z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości. Studium prawnotraktatowe, Toruń 2007
- Stępkowska U.*, Status prawa WTO w prawie wspólnotowym. W sprawie skutku bezpośredniego postanowień porozumienia TRIPS, [w:] Prawo Światowej Organizacji Handlu a Unia Europejska, pod red. *A. Nowaka-Fara*, Warszawa 2008
- Strejcek G.*, Glücksspiele, Wetten und Internet – Spielerschutz, Spielsuchtprävention, nationale, europäische und internationale Rechtsgrundlagen, Automaten Spiele, Wien 2006
- Szwarc-Kuczer M.*, Prawo przedsiębiorczości, [w:] Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz, pod red. *A. Wróbla*, Warszawa 2008
- Szwedo P.*, Środki odwetowe w prawie Światowej Organizacji Handlu, Warszawa 2008
- Świerczyński M.*, Delikty internetowe w prawie prywatnym międzynarodowym, Kraków 2006
- Tokarczyk R.*, Komparatystyka prawnicza, Warszawa 2008
- Tokarczyk R.*, Współczesne kultury prawne, Warszawa 2010
- Ulbrich H. H.*, Gambling in South Carolina – special edition, Clemson 1998
- Van den Bossche P.*, The Law and Policy of The World Trade Organization, text, cases, materials, London 2005

- Winn J. K., Wright B., *The law of electronic commerce*, New York 2008
- Witkowski Z., *Prawo konstytucyjne*, wyd. XII, Toruń 2009
- Witkowski Z., *Zasada demokratycznego państwa prawa*, [w:] *Prawo konstytucyjne*, pod red. Z. Witkowskiego, wyd. XII, Toruń 2009
- Wojnar P., *Die Regelung von Glücksspielen in Österreich*, [w:] *Glücksspiele, Wetten und Internet – Spielerschutz, Spielsuchtprävention, nationale, europäische und internationale Rechtsgrundlagen, Automaten Spiele*, pod red. G. Strejcek, Wien 2006
- Worth R., *Legal Gambling: Winner or Loser?*, New York 2010
- Wronkowska S., *Charakter prawny klauzuli demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej)*, [w:] *Państwo prawa. Demokratyczne państwo prawne. Antologia*, pod red. J. Kowalskiego, Warszawa 2008
- Wróbel A., *Traktat Ustanawiający Wspólnotę Europejską. Komentarz*, Warszawa 2008
- Wróblewska I., *Zasada państwa prawnego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego* RP, Toruń 2010
- Zweigert K., Kötz H., *An Introduction to Comparative Law*, wyd. 3, Oxford 1998
- Zweigert K., Kötz H., *Einführung in die Rechtsvergleichung*, wyd. 3, Tübingen 1996
- Zubik M., *Konstytucje III RP w tezach orzeczniczych Trybunału Konstytucyjnego i wybranych sądów*, Warszawa 2008

Artykuły

- Alemanno A., Schmauch A., *At the end of the tunnel there is... darkness: The ECJ denies EC liability for WTO non-compliance*, elr 2008, Nr 10
- Alexander G., *The U.S. on Tilt: Why The Unlawful Internet Gambling Enforcement Act is a Bad Bet?*, *Duke L. & Tech. Rev.* 2008, Nr 5
- Barcz J., *W sprawie bezpośredniego skutku przepisów Porozumienia TRIPS w świetle prawa wspólnotowego (I)*, *EPS* 2006, z. 2
- Brodecki Z., *Rzymska jurysprudenceja – prototyp *acquis comunitaire**, *GSP* 2010, t. XXIV
- Cabot A., *Internet Gambling: The Relationship between Legality and Integrity*, *GLR* 1998, Vol. 2, Nr 3
- Codd K. B., *Betting on the Wrong Horse: The Detrimental Effect of Noncompliance in the Internet gambling Dispute on The General Agreement on Trade in Services (GATS)*, *Wm. & Mary L. Rev.* 2007, Vol. 49
- Collins G. D., *Offshore Internet Gaming: The Antiguan Experience*, *GLR* 2000, Vol. 4, Nr 3
- Czekalska J., *Jurysdykcja w cyberprzestrzeni a teoria przestrzeni międzynarodowych*, *PiP* 2004, z. 11
- Domańska A., *Konstytucyjne podstawy ustroju gospodarczego Polski*, Warszawa 2001
- Fabjańska M., Świerczyński M., *Ujednoczenie norm kolizyjnych dotyczących zobowiązań pozaumownych*, *KPP* 2004, z. 3
- Garlicki L., *Przegląd orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego za 1990 rok*, *PS* 1991, Nr 3
- Gottfried J., *The Federal Framework for Internet Gambling*, *Rich. J.L. & Tech.* 2004, Vol. X, Issue 3
- Hambach W., Schöttle H., *The German Sports-Betting Market: Uncertainty and Chaos for Private Providers Like Bwin*, *GLR* 2006, Vol. 10, Nr 6